

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1267221/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב יעקב זמיר, הרב אברהם שינדלר, הרב ציון לודאילוז

המערערת: עו"ד פלונית

נגד

המשיבה: הלשכה לסיוע משפטי

והמשיבים (פורמליים): אלמונית (ע"י ב"כ עו"ד [פלונית])

אלמוני (ע"י ב"כ עו"ד רינה פוליטי)

הנדון: תשלום שכר טרחה מוגדל בעבור ייצוג מטעם הסיוע המשפטי – שיקולים ודרכי הכרעה

פסק דין

החלטת בית הדין האזורי וערעור דנן

לפנינו ערעורה של עו"ד [פלונית] שייצגה בכמה הליכים בבתי הדין את המשיבה הפורמלית בהליך זה מול המשיב (הפורמלי), וזאת מטעם הלשכה לסיוע משפטי.

עניינו של ערעור זה הוא החלטת בית הדין הרבני האזורי חיפה שסירב לאשר את בקשתה של המערערת כי ישולם לה שכר טרחה גבוה מהרגיל בשיעור של 100% נוספים, היינו שכר טרחה כפול, נוכח העבודה המרובה שהשקיעה בייצוגה של מרשתה הנ"ל, בקשה שמי שאמור למעשה להיות המשיב בעניינה הוא הלשכה לסיוע משפטי הנדרשת לשלם תשלום זה, אלא שזו אכן הודיעה על הסכמתה לבקשה.

בית הדין הרבני האזורי בחיפה מתח ביקורת על התנהלות המערערת שלפנינו בהליכים השונים, התנהלות שלשיטת בית הדין הביאה להתארכות ההליך ולא דווקא סייעה למרשתה של המערערת.

לפיכך קבע בית הדין שאין הצדקה לתשלום המבוקש והוסיף להבהיר את עמדתו כי מתפקידו של מייצג גם להסביר למרשו מתי אין תוחלת בהליך ולהניאו מצעדים משפטיים שיתישו את מערכת המשפט בכדי ושלא לצורך ולמעשה גם יענו את דינם של הצדדים.

לביקורתו של בית הדין הצטרף גם המשיב האמור והציג אסמכתאות לכך שהתנהלות בעניין שבינו לבין המשיבה שיוצגה בידי המערערת לא הייתה הראויה או הנכונה ביותר בלשון המעטה. הוא כמובן מלין על עינוי דינו שלו עקב האמור ועל הוצאותיו המשפטיות שנגרמו מכך, אלא שאגב כך סבור הוא כפי שעולה מן הדברים, כי אכן התנהלות זו לא הועילה ולא הייתה עשויה להועיל אף למשיבה, ועל כן אינה מצדיקה תשלום שכר טרחה מוגדל על חשבון משלם המיסים שגם כך שילם "תשלומי כפל" ואולי "תשלומי ארבעה וחמישה" בהליכים הרבים והממושכים, שהרי הן שכר באת כוח המשיבה, המערערת שלפנינו, והן שכר הדיינים וצוות בית

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הדין (שאומנם הוא שכר קבוע אבל יכול היה לממן את עבודתם למען הציבור בהליכים אחרים) משולם מכיסו של הציבור.

המערכת משיגה על כמה מקביעות העובדתיות של בית הדין שעליהן נסמכו מסקנותיו האמורות, ובעיקר משיגה על מסקנותיו העולות מהן. לטענתה, את תפקידה כמייצגת מילאה כראוי תוך הקפדה על הוראות החוק ועל כללי האתיקה, שמירת כבוד בית הדין (נעיר כי לא מצאנו שנאמר אחרת בעניין זה בדברי בית הדין) ונאמנות ללקוחה. את ביקורתו של בית הדין על חלק מההליכים, הליכי סרק לפי דברי בית הדין קמא, סבורה היא שיש להפנות ללקוחה שאותה ייצגה ולא אליה, היא אף מבהירה, כי אכן נהגה כפי שאמור עורך דין לנהוג לדברי בית הדין עצמו ויעצה ללקוחתה להימנע מפתיחה בהליכים ומהגשת בקשות כשסברה שהללו חסרי תוחלת.

בנוסף לאמור, טוענת המערכת, כי מעולם לא נתקלה בסירוב של ערכאה שיפוטית לאשר בקשה ממין זה שהגישה, בהיותה בקשה מוסכמת. לדעתה, אין מקום לדחיית בקשה ממין זה שעה שהגורם המוסמך לאשרה – היינו הסמכות בלשכה לסיוע משפטי – אישר את הבקשה והסכים לה, שכן אישורו של בית הדין במצב זה הוא עניין פרוצדורלי פורמלי בלבד.

דיון והכרעה

לאחר בחינת העובדות, הטענות והוראות החוק הרלוונטיות אנו מחליטים לקבל חלקית את הערעור, לבטל את החלטת בית הדין האזורי ולאשר תשלום שכר טרחה מוגדל וכדלהלן.

עם זאת טרם ננמק את החלטתנו הנ"ל נקדים ונאמר שאיננו מקבלים כלל את דבריה האחרונים של המערכת, שתפקידו של בית הדין באשרור שכר הטרחה הוא פרוצדורלי בלבד, וכפי שיבואר.

תפקידה של ערכאה שיפוטית בבקשה לפסיקת שכר טרחה מוגדל מקופת הסיוע המשפטי – אישור פורמלי או בחינה עניינית והכרעת דין

איננו מקבלים את הטיעון האחרון, שלוקה בהנחה מעוותת כי ערכאה שיפוטית אמורה לנהוג כ'חותמת גומי' בכלל ובפרט בהחלטות הנוגעות לכספי הציבור.

ובמה דברים אמורים?

ההוראות בדבר תשלום שכר הטרחה למייצגים מטעם הלשכה לסיוע משפטי קבועות בתוספת השנייה לתקנות הסיוע המשפטי, תשל"ג – 1973, (להלן גם: התוספת או התקנות, בהתאמה). לענייננו רלוונטיים שני תתיסעיפים בתוספת.

נקדים ונבהיר:

סעיף 1(ב) לתוספת מפרט את שכר הטרחה על פי הערכאות השונות וסוגי ההליכים שבעניינם ניתן הסיוע המשפטי:

בפסקה (1)(א) מפורט השכר בענייני של ערכאות אלה: בית משפט שלום, בית משפט מחוזי, בית דין אזורי לעבודה, בית הדין הארצי לעבודה, בית המשפט העליון (התרת נישואין, בקשות בפני רשם בית המשפט העליון); בפסקה (2)(א) מפורט השכר לענייני הליכים בבית המשפט לענייני משפחה ובפסקה (3) לענייני בית הדין הרבני האזורי ובית הדין הרבני הגדול.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

פסקה (א3) לתוספת נוספה לתקנות בתיקון האחרון, הוראת שעה תשע"ח – 2018, ועוסקת בשכר הטרחה בהקשר של הליכים לפי החוק להסדר התדיינויות.

בפסקאות (4) ו-(5) לתוספת נקבע שכר הטרחה לעניין הליכי הוצאה לפועל והליכי בג"ץ, בפסקה (6) ב"פעולות נוספות בכל הערכאות".

לאחר כל אלה בא סעיף 1(ג) שנקבע בתיקון מס' 2 לתקנות, תשל"ז – 1977, והעוסק ביכולתו של בית המשפט – בענייניו בית הדין – לקבוע שכר טרחה מוגדל. כך לשונו של סעיף זה:

מי שנתמנה לפי תקנה 4(א)(3) ליתן שירות רשאי בית המשפט לקבוע לו שכר טרחה הגבוה בשיעור 50% עד 100% משכר הטרחה הקבוע בטבלה שבסעיף קטן (ב), אם שוכנע כי ההכנה באותו ענין חייבה עבודה מרובה במיוחד וכי הטיפול בו היה קשה במיוחד.

זהו אחד משני תתי-הסעיפים שלהם כווננו דברינו לעיל כי רלוונטיים הם לעניינינו, מבחינת סדר סעיפי התוספת, והראשון מבחינת סדר החקיקה. השני הוא פסקת משנה (ג) שבתוך פסקה (א3) העוסקת כאמור לעיל בשכר הטרחה המשולם הליכים לפי החוק להסדר התדיינויות. בפסקת משנה זו נאמר:

על אף האמור בפסקת משנה (א), ראש הלשכה לסיוע משפטי רשאי במקרים חריגים, להחליט כי שכר טרחה על ייצוג בפני ערכאה שיפוטית יהיה לפי פסקה (2) או (3), לפי העניין, אם מצא כי הטיפול באותו עניין חייב עבודה מרובה במיוחד, וכן רשאי הוא, במקרים חריגים ובהחלטה מנומקת, להפחית את שכר הטרחה עד לסכום של 550 שקלים חדשים בנסיבות שבהן מצא כי אין הצדקה לתשלום הסכום המלא.

נבחן אפוא את שתי ההוראות הרלוונטיות:

סעיף 1(ג) לתקנות מדבר על קביעה של בית המשפט את שכר הטרחה המוגדל, שיעור ההגדלה הוא 50% עד 100% והיא צריכה להיקבע על פי שיקול דעתו של בית המשפט, בענייניו בית הדין, ומכוח שכווננו כי בעניין המדובר נדרשה עבודה רבה במיוחד והטיפול בו היה קשה במיוחד. בית המשפט או בית הדין בשום פנים ואופן אינו משמש 'חותמת גומי' לבקשה של המייצג שמטעם הסיוע המשפטי או לקביעה, עמדה או המלצה של ראש הלשכה לסיוע המשפטי. עליו להשתכנע בעצמו בדברים. לראש הלשכה לסיוע משפטי אין למעשה כל מעמד הקבוע בסעיף זה, אלא שמוכן כי נוכח היות הלשכה הגוף המשלם את שכר הטרחה המדובר יהיה לנציגה, וראש הלשכה עשוי להיות נציגה האולטימטיבי, מעמד כצד בהליך זה ויהיה משקל להסכמתו או להתנגדותו לבקשה.

פסקת המשנה (ג) שבפסקה (א3) האמור היא חלק מסעיף 1(ב) לעומת האמור היא המקום היחיד בתקנות הסיוע המשפטי שבו נקבע כי ראש הלשכה רשאי לקבוע שכר טרחה חריג – לכאן או לכאן – בגין ייצוג מטעם הסיוע המשפטי, שההתייחסות היא אך ורק לסיוע משפטי בהליך של הסדר התדיינויות. כאן, אגב לא נקבע כי ערכאה שיפוטית צריכה לאשר קביעה זו של ראש הלשכה, אם כי ייתכן, שקיים נוהג לבקש את אישורה כדברי המערערת המציינת כי קיים נוהג כלשהו בעניין. ההקשר מוגדר ומסוים מאוד, שכר טרחה בהליכים לפי החוק להסדר התדיינויות, והשיעור המדובר אינו תוספת של 100% אלא העמדת שכר הטרחה שיהיה כנהוג בייצוג בבית המשפט לענייני משפחה (על פי פסקה 2) או בבית הדין הרבני (על פי פסקה 3) ביתר הליכים, ולא על זה הקבוע בפסקה (א3)(א) לעניין הליכים על פי החוק האמור.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דברי המערערת המבקשת כפל שכר טרחה ובהליך שאינו הליך על פי החוק להסדר התדיינויות, בהתאמה לסעיף 1(ג) ולהקשרו, אך טוענת כי שכר זה אמור להיגזר במישור מעמדת ראש הלשכה ומצטטת לעניין זה את הפסקה האמורה מסעיף 1(ב), שאינה נוגעת להליכים מושאי הבקשה ושאינה עוסקת בכפל שכר, אינם אלא דברי טעות חסרי שחר וניסיון להטעות את בית הדין. טענתה, שבית הדין אמור לאשר בקשה כזו מעצם הגשתה בהסכמת ראש הלשכה מנוגדת ללשון התקנה המדוברת בשכנועו של בית המשפט ולרציונל הבסיסי של הליך משפטי כלשהו.

דרכי ההכרעה והפסיקה המקובלת

נוסיף ונאמר גם זאת:

המערערת תומכת את טיעוניה באמירה "עד היום מעולם לא נתקלה המבקשת בסירוב של איזו ערכאה לאשר תשלום של כפל שכר טרחה". איננו יודעים כמובן במה נתקלה המבקשת, המערערת שלפנינו, ובמה לא. אבל יש לקוות כי אמירה זו באה רק מ"איהכנת שיעורי בית" כראוי, ולא מניסיון להטעות מתוך הנחה שבית הדין יתרשם מדבריה, לא יבדוק אחריהם ויניח שאכן לעולם מאשרות ערכאות משפטיות בקשות ממין זה.

ונעיר גם את זאת, שגם לו הייתה חזית פסיקה אחידה בבקשות מעין אלה בערכאות אחרות, לא היה הדבר מונע את בית הדין מלשקול את הדברים לגופם ולא היה פוטר אותו מחובתו לעשות כן על פי החוק הדורש את שכנועו כאמור. כספו של משלם המיסים אינו הפקר ובית הדין לא יפסוק לגביו "הפקר בית דין" ויניח לכל המעוניין לקבל את אישורו ליטול ממנו שכר טרחה או כל תשלום אחר ללא שבית הדין יבחן את ההצדקה לאותו תשלום. אבל, מכל מקום, לא כך הדברים.

כך למשל בע"א 10887/07 ביקש בא כוח המערער את הגדלת שכר טרחתו לפי סעיף 1(ג) לתוספת השנייה לתקנות, הלשכה לסיוע משפטי לא התנגדה לבקשה והותירה אותה לשיקול דעתו של בית המשפט, ובית המשפט אכן לא נעתר לבקשה במלואה. כבוד רשמת בית המשפט העליון דנה כהן-לקח פירטה והכריעה כך:

עיינתי בכתבי בית הדין שהוגשו בתיק והתרשמתי כי אין המדובר בכתבי בית דין שהכנתם מורכבת באופן יוצא דופן. לצד זאת, שקלתי את טענותיו של המבקש והאסמכתאות שצירף לעניין העבודה שהושקעה מצידו בתיק. עוד התחשבתי בשיעור הנמוך יחסית של הסכומים הקבועים בתוספת לתקנות. בהתחשב בכל אלה, ראיתי להעמיד את שיעור התוספת לשכר הטרחה של המבקש בגין ההליך שבכותרת על 60% [...]

נעיר גם בהחלטות נוספות של רשמי בית המשפט העליון יש שבקשות כאלה נדחו או התקבלו חלקית בלבד, אלא שבחלקן לא ברור אם הייתה התנגדות לבקשה אם לאו, על כן מצאנו לנכון להביא דווקא מההחלטה האמורה שבה צוין בפירוש כי הלשכה לסיוע משפטי לא התנגדה לבקשה ואף על פי כן הוחלט כאמור.

יש אומנם גם החלטות שקיבלו בקשות כאלה, אך אף מהן עולה הגישה – המובנת מאליה בעינינו – כי אין ערכאה שיפוטית אמורה לאשר בקשות כאלה אך משום הסכמה הלשכה לסיוע משפטי, ואשר על כן ההחלטה מלווה בהנמקה לגופם של דברים, למרות ההסכמה.

נציין החלטות נוספות שמהן עולה הצורך בשיקול דעת עצמאי של הערכאה השיפוטית תוך כדי הניתוח של העבודה שנעשתה בתיק המסוים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כך בהחלטת כבוד השופטת ישראלה קראיגירון בפש"ר (מחוזי חיפה) 805-07 (שראוי לעיין בתוכנה המפורט), שבה כבוד השופטת לא הסתמכה על הסכמת הלשכה גרידא אלא נימקה מהיכרותה את התיק, מדוע אכן שוכנעה כי הושקעה בתיק טרחה חריגה המצדיקה את התשלום המוגדל. כך גם בהחלטה נוספת של אותה שופטת בפש"ר (מחוזי חיפה) 4392-08-10 שגם בה לא התנגדה הלשכה להגדלת שכר הטרחה, ואף על פי כן הובהר בהחלטה שההיעדרות לבקשה באה רק לאחר דיון שבו נשמעו הטענות להגדלת שכר הטרחה ולא על בסיס בקשה כתובה והסכמה שבכתב גרידא. כך גם בפש"ר (מחוזי חיפה) 16868-06-09.

בדומה לאמור כותב כבוד השופט רפי ארניה מבית המשפט השלום בראשון לציון בהחלטתו בתיק ת"א (שלום ראשון לציון) 28243-02-15, שאף מטעים את הדברים וכותב:

בפתח הדברים אומר שעל אף שנתונה הסכמת הלשכה לבקשה, הרי שבית המשפט אינו משמש כחותמת גומי, ועליו לבחון האם הבקשה מוצדקת מבחינה עניינית. עם זאת יש לתת משקל לעמדת הלשכה, שכן בסופו של יום היא זו אשר משלמת את השכר מתקציבה, ומן הסתם יכולת הביקורת שהיא יכולה להפעיל על הפעולות שנעשו על ידי עורכי הדין מטעמה הינה מקיפה ורחבה יותר מאשר זו של בית המשפט. הכלל הקבוע בתוספת השניה לתקנות הינו כי עורך דין יהיה זכאי לתוספת שכ"ט, בהתקיים מבחן כפול: אם ההכנה באותו עניין חייבה עבודה מרובה במיוחד, ואם הטיפול בתיק היה קשה במיוחד.

הנה כי כן לא זו בלבד שרשאית אלא אף חייבת ערכאה שיפוטית לבחון לגופן בקשות לאישור שכר טרחה מוגדל, אף אם סברה הלשכה לסיוע משפטי כי יש לאשרן "as-is". כך מקובל, כך נהוג וכך ראוי להיות. לכן עמדת המערערת שלפנינו בעניין זה דחויה מכול וכול. ברם עדיין עלינו לבחון את החלטת בית הדין האזורי ושיקוליו ואת טיעוני המערערת בעניינם. ולעניין זה באים הדברים הבאים.

ההכרעה במקרה שלפנינו והמדדים לפסיקת שכר טרחה מוגדל

בענייננו כתב בית הדין האזורי כי "אכן נעשתה עבודה רבה על ידי באת כוח האישה" היא המערערת שלפנינו. אלא שאף על פי כן לא אישר בית הדין את שכר הטרחה המוגדל וזאת נוכח ביקורתו על התנהלות המערערת שלפנינו:

[...] בעיקרה היא בקשות לעיון חוזר וערעורים על החלטות חלוטות שניתנו בכל הערכאות הקיימות במדינת ישראל, כולל בג"ץ.

התנהלות זו לוקה בחסר מאחר ותפקידו של בא כוח הינו לא רק לייצג אלא אף להסביר ללקוחו את משמעות ההחלטות וקבלת הדין אף אם אינה לרוחו משמוצו כלל ההליכים הקיימים בהליכי המשפט.

התשת המערכת בבקשות חוזרות ונשנות על החלטות חלוטות וערעורים שנדחו, אינה הדרך הראויה לנהל הליכים משפטיים, ומשכך סבור בית הדין כי לא זה המקרה בו ניתן יהיה לאשר תוספת שכר, ומשכך, הבקשה נדחת.

המערערת, כפי שהזכרנו כבר בראשית פסק דיננו זה, משיגה על כמה מקביעותיו העובדתיות של בית הדין שעליהן נסמכו מסקנותיו האמורות ובעיקר משיגה על מסקנותיו מהן. לטענתה את תפקידה כמייצגת מילאה כראוי תוך הקפדה על הוראות החוק ועל כללי האתיקה, שמירת כבוד בית הדין (וכבר הערנו לעיל כי לא מצאנו שנאמר אחרת בעניין זה בדברי בית הדין) ונאמנות ללקוחה. את ביקורתו של בית הדין על חלק מההליכים, הליכי סרק לפי דברי בית הדין קמא,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

סבורה היא שיש להפנות ללקוחה שאותה ייצגה ולא אליה. היא אף מבהירה כי אכן נהגה כפי שאמור עורך דין לנהוג לדברי בית הדין עצמו ויעצה ללקוחתה להימנע מפתחה בהליכים ומהגשת בקשות כשסברה שהללו חסרי תוחלת.

בעניין זה לכאורה הדין עימה – אך במגבלה ובהסתייגות שייאמרו להלן – ובעיקר אמורים הדברים לא לגבי העובדות שאותן לא בחן בית דינו אלא לגבי המסקנות שהסיק מהן בית הדין.

גם אם נניח, שלדעת בית הדין שגתה המערערת שלפנינו באופן שייצגה את מרשתה ובייעוץ שנתנה לה, מכל מקום, אין לנו יסוד להניח, שלא להאמין לטענתה כי היא עצמה סברה כי נכון היה לפעול כפי שפעלה מבחינת האינטרס של מרשתה, ובהתאם לרצונותיה של זו ולהליכים שבחירה, ושזכותה, לנהל אותם – בין שבחירה נכונה היא ובין שלא כך. אף לו נקבע שהליכי סרק היו אלה – לא היה מקום אלא לחייב בגינם את מרשתה של המערערת בהוצאות משפט, אך לא לשלול את מחויבותה שלה לנהל את ההליך לשביעות רצונה של הלקוחה, ובהתאם לזכויותיה המהותיות והדיניות גם יחד, לרבות הזכות "להיות צודק, ולא להיות חכם".

נביא בעניין זה מפסק דינו של מותב אחר בבית דין זה, ששניים מחבריו הם גם חברי מותב זה, בתיק 1251626/1:

מורשה הוא שלוחו של בעל הדין חובה עליו לפעול בכל כוחו וכפי הבנתו, באופן ישר בצורה שתסייע לפי דעתו לאינטרסים של משלחו. משעשה כן – אין אפשרות לבוא עליו בתלונה [...]

דברים אלו נכונים אם המורשה נוהג בתום לב ועל פי הבנתו, ואין זה מעלה או מוריד אם הדיינים או מאן דהוא אחר סבורים שהמורשה נוהג בחוסר דעת, בחוסר הבנה או מחוסר ידיעה [...] אם פעל לפי מיטב שיפוטו (אף אם לדעתנו שיפוטו לוקה) – זוהי חובתו ואסור לו לסטות ממה שהוא מבין כטובת מרשהו [...]

בא כוח שמייצג בעל דין, אמור וגם חייב לומר את מה שנראה לו צודק במסגרת ההליך, גם אם עמדה זו לא נראית לבית הדין, וגם אם בית הדין סבור שהמייצג טועה טעות חמורה בייצוגו של בעל הדין. עורך דין לא רק רשאי לומר את דעתו אלא חייב לומר את דעתו ואת מה שנראה כדי לשרת את הלקוח ששכר את שירותיו, אם לא יעשה כן ימעל בתפקידו. לפיכך חובה על בית הדין לאפשר לו לומר את דעתו. ולהתנהל על פי מיטב שיפוטו המקצועי, כל עוד הוא עושה את הדברים בצורה מכובדת ולא מפריע לניהול ההליך – ניהול ההליך ולא בהכרח פתרון ההליך [...]

המערערת שלפנינו [...] וחובתה הייתה לעמוד על המשמר ולשמור על זכויות מרשתה כפי הנראה לה, שהרי לכך נשכרה [...] כל התנהלותה היא בשליחותה של מרשתה [...]

עורכת הדין שעשתה את מלאכתה נאמנה (לדעתה ולפי הבנתה). כל זמן שמינויה כמייצגת בתוקף, עליה לטעון את טענותיה כפי הבנתה ודעתה.

אומנם ההקשר שם היה שונה מעט – השאלה שם הייתה, חיוב המייצגת בהוצאות ולא תשלום שכר מוגדל, אבל העיקרון הוא דומה בכל הנוגע להבנת חובתו ותפקידו של מייצג, ומשאלו הם חובתו ותפקידו, הרי שלכאורה גם לעניין הבקשה לתשלום שכר מוגדל מה שצריך להיבחן הוא רק השאלה אם לשם מילוי תפקידו זה נדרש ממנו מאמץ חריג.

לאור האמור היה עלינו לכאורה לקבל את הערעור. אך מכל מקום אנו מסייגים את הדברים בכמה הסתייגויות:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

חובתו של מייצג המשמש שליחו של בעל דין מחד גיסא ושליח ציבור מאידך גיסא
ההסתייגות הראשונה:

הבהרנו את חובתו ותפקידו של מייצג כלפי משלחו, גם המערערת עצמה בערעורה הבהירה כיצד רואה היא את תפקידה כמייצגת, רוח דבריה דומה ולרובם אנו מסכימים. אך עם זאת אי אפשר להתעלם מההבדל שבין מייצג פרטי ששכר טרחתו משולם מכיסו הפרטי של מרשו, למייצג שמטעם הלשכה לסיוע משפטי וששכרו משולם מכיסו של הציבור.

שניהם אומנם חייבים לייצג את מרשם כמיטב יכולתם ולפי מיטב שיפוטם ושיקוליהם המקצועיים, אולם כשאכן דורש מהם, מרשם, לנהל הליכי סרק – שהם כאמור במסגרת זכויותיו, לכאורה, במובן המשפטיהפורמלי, אך לעיתים מימוש זכות זו עשוי להיחשב בא בגבולם של מעשי 'נבל ברשות התורה' או המונח המשפטי המקביל בהקשר זה 'ניצול לרעה של הליכי משפט', והעושהו צריך להביא בחשבון גם את חיובו בהוצאות משפט לדוגמה בגינם – במצב זה נבדל הוא המייצג שמטעם הציבור ששכרו משולם מקופת הציבור מזה שמטעם בעל הדין עצמו ששכרו משולם על ידי בעל הדין. מי שמממן את ייצוגו בעצמו רשאי גם לזוק בנכסיו ולממן הליכי סרק, אך האם הציבור מעוניין לממן הליכים כאלה? ובמשנה תוקף: האם נכון הוא לשלם עליהם "תשלומי כפל"? הנכון להשית הוצאות אלה, ועוד בכפל, על הציבור ובעקיפין גם לפגוע בכך בייצוגם של מי שראויים וזכאים לייצוג והמבקשים לממש את זכאותם, לא בהליכי סרק אלא בהגנה אמיתית על המגיע להם ושיכולים הם להשיגו בהליך המשפטי?

לדעתנו במצב שכזה חובתו של עורך הדין ששכרו משולם מהקופה הציבורית וחובת הלשכה לסיוע משפטי לא רק לייצג לבעל הדין שלא לנהל הליכי סרק, כפי שכתב בית הדין האזורי, אלא אף להציב לו גבולות "עד כאן, לא נייצג אותך בהליך סרק על חשבון משלם המיסים".

חובה זו עולה לדעתנו מהוראת סעיף 4 לחוק הסיוע המשפטי, תשל"ב – 1972:

ראש הלשכה רשאי לדחות בקשת שירות משפטי, אם היה סבור שענינו של המבקש אינו אלא טרדני או קנטרני, או שאין לו על מה לסמוך, או שאין לו בסיס סביר מבחינת הדין, העובדות או הראיות, ורשאי הוא להורות שיופסק שירות שהוחל בו [...]

ודוק: אומנם ראש הלשכה "רשאי" ולא "חייב" ולא נראהו כעובר על החוק אם נהג אחרת, אולם גם את תשלום שכר הטרחה המוגדל בית הדין "רשאי" לפסוק ולא "חייב". ואומנם האמור מדבר בראש הלשכה, אך הדעת נותנת כי עורך הדין המייצג והמכיר את פרטי העניין ואת מרשו מקרוב הוא שעשוי, ושחייב לדעתנו, מכוח חובת כל אזרח וכל אדם לפעול לטובת הציבור בכלל ומכוח חובתו ואחריותו של עורך דין כ'קצין בית המשפט' – **officer of the court** – בפרט, להסב את תשומת לב ראש הלשכה כי מדובר בהליכים שאותם מבקש הלקוח לנקוט שהם טרדניים, קנטרניים, אין להם על מה לסמוך או חסרי בסיס סביר – כלשון המחוקק.

אמור מעתה: עורך דין המייצג מטעם הלשכה לסיוע משפטי הוא אומנם שלוחו של מרשהו, אך בה בעת הוא גם "שליח ציבור", עיקר מעשיו של שליח זה הם כשליחו של מרשהו שלשם ייצוגו נשלח גם בידי הציבור, אך תשלום שכרו הוא אכן כשליח הציבור, המשלם, וראוי ששכר זה ייקבע שלא בהתעלמות ממה שיש לראותו ככזו ורצונו של משלח זה. גם אם אין מקום לביקורתו של בית הדין האזורי על המערערת כמייצגת של מרשתה וכשליחתה, יש מקום לבקר או לכל הפחות שלא לאשר תשלום שכר מוגדל בגין היותה שליחתו של הציבור, המשלם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

נוסיף ונאמר כי אף שבתוספת נאמרו שני תנאים בלבד כדי לפסוק שכר טרחה מוגדל, "כי ההכנה באותו ענין חייבה עבודה מרובה במיוחד וכי הטיפול בו היה קשה במיוחד", אך לא זו בלבד שאף לאחר שני תנאים אלה אין חובה לפסוק שכר טרחה מוגדל אלא רשות, כאמור, אלא שאף אם נפסק הוא רשאי בית המשפט או בית הדין להביא בחשבון לדעתנו שיקולים נוספים, שהרי המחוקק לא קבע יחס ישר בין היקף העבודה המרובה או קושי הטיפול לבין שיעור הגדלת השכר.

על כן, אף אם עיקרה של הביקורת שמתח בית הדין האזורי צריך להיות מופנה כלפי מרשתה של המערערת שלפנינו ולא כלפיה, מכל מקום, משנגררה זו להליכי סרק מיותרים שיזמה מרשתה ולא פעלה כאמור – וכאן, עולים הדברים אף מדבריה שלה, כי אומנם יעצה למרשתה להימנע מהליכים מסוימים, אך בסופו של יום הייתה חייבת, להבנתה, לפעול בהתאם לרצון מרשתה – יש מקום להביא זאת בחשבון בפסיקת שכר הטרחה המוגדל.

הצורך בבחינת מידת המאמץ היתר כדי לקבוע את שיעור שכר הטרחה המוגדל

ההסתייגות השנייה:

כפי שביארנו לעיל וכדברי בתי המשפט שהבאנו שומה על בית הדין בכואו לאשר תשלום שכר טרחה מוגדל לא להסתמך רק על דברי עורך הדין או ראש הלשכה אלא להתרשם בעצמו ולהשתכנע כי אכן נדרשה עבודה מרובה בעניין והטיפול בו היה קשה במיוחד. המדד המרכזי הוא השוואה לתיקים אחרים וראיית ההליך המדובר כחריג מהם אף שלכל תיק ייחודיותו שלו.

התרשמות זו היא מתפקידה של ערכאה קמא ולא של ערכאה דנא, ערכאת הערעור.

בענייננו קבע בית הדין קמא כי "אכן נעשתה עבודה רבה על ידי באת כוח האישה". בית הדין האזורי מכיר את ההליכים וברור מלשוננו זו כי אכן מדובר בהתרשמותו שלו ולא באימוץ דברי המערערת או ראש הלשכה ללא בחינתם. ברור מלשוננו של בית הדין ומהזדקקותו לנימוק אחר לדחיית בקשת המערערת כי אכן קביעה זו אמורה גם ביחס למצוי בתיקים אחרים. עם זאת בית הדין האזורי לא גילה דעתו עד כמה גדולה הייתה העבודה מהעבודה הרגילה בתיקים מעין אלה ובאיזה שיעור מצדיקה היא את הגדלת שכר הטרחה. זאת משום שלדעתו לא היה מקום להגדלה זו כלל בנסיבות עניין דנן, מהנימוק האחר שכתב ושאותו דחינו לעיל.

משכך אין אנו יכולים להורות על תשלום כפל שכר טרחה. אמנם, היה מקום להחזיר את התיק לעיונו של בית הדין האזורי כדי שזה יקבע את מידת הגדלת שכר הטרחה נוכח קביעתנו העקרונית כי ריבוי העבודה אכן מצדיק את ההגדלה ורק שיעורה הוא שצריך להישקל ולהיקבע בידיו. ברם לדעתנו תצמצם הסתייגותנו הקודמת את מתחם האפשרויות במידה כזו שקיום הליך נוסף בבית הדין האזורי כדי להכריע בתוך אותו מתחם יהיה בלתיסביר, הן מבחינת הטרחתה של המערערת עצמה, והן מבחינת הטרחתו של בית הדין. נכון וסביר יותר שנוכח קביעתנו העקרונית של בית הדין האזורי כי אכן הייתה בעניין זה עבודה מרובה ייקבע שיעור תוספת השכר בידיו בתוך אותו מתחם צר על פי שיקול דעתנו והתרשמותנו שלנו.

מסקנות ומתן הוראות

א. לאור כל האמור ולאחר שיקול דעת אנו קובעים כי הערעור מתקבל בחלקו ומורים כי המערערת זכאית להגדלת שכר טרחתה מקופת הסיוע המשפטי, אולם שלא בשיעור של 100% כבקשתה אלא בשיעור של 60% בלבד.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב. דמי הערבות שהפקידה המערערת בקופת בית הדין כתנאי לשמיעת ערעורה יושבו לה במלואה בהתאם לנהלים.

ג. ההחלטה מותרת בפרסום לאחר השמטת פרטים מזהים, ובכלל זה זהותם של המשיבים הפורמליים.

ניתן ביום ו' באלול התש"ף (26.8.2020).

הרב ציון לודאילוז

הרב אברהם שינדלר

הרב יעקב זמיר

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה